

Barbara Jaros
Instytut Ekologii Terenów Uprzemysłowionych – Katowice

***Sharing economy* jako ważny trend w obszarze zrównoważonej konsumpcji**

Streszczenie

Celem rozważań jest przybliżenie problematyki wspólnej konsumpcji jako modelu konsumpcji, który w dużej mierze przeciwstawia się tradycyjnemu modelowi konsumpcji opartemu na własności. Istotę *sharing economy* stanowi współpraca, bezpośrednia lub przy użyciu Internetu. *Sharing economy* obejmuje takie zachowania, jak: dzielenie się, wymiana towarów, pożyczanie, wynajmowanie, ponowne używanie, wolontariat, naprawianie, wspólne kupowanie. Obecnie trudno jednoznacznie określić, w jakim stopniu *sharing economy* jest przejawem zrównoważonej konsumpcji. Na pewno umożliwi w pewnym zakresie odmaterializowanie sektora konsumpcji i w większym stopniu promowanie usług, jednak wciąż brakuje badań, które pozwoliłyby odpowiedzieć, jaki jest ostateczny wpływ tego typu praktyk na środowisko. Należy jednocześnie podkreślić, że *sharing economy* korzystnie wpływa na podtrzymanie nowoczesnych relacji społecznych oraz kształtowanie wzajemnego zaufania. Artykuł ma charakter przeglądu literatury.

Słowa kluczowe: ekonomia współdzielenia się, wspólna konsumpcja, zrównoważona konsumpcja.

Kody JEL: D10, E21

Wstęp

Celem opracowania jest ukazanie potencjalnej roli, jaką ekonomia dzielona, zyskująca coraz większą popularność, może odgrywać w implementacji zrównoważonej konsumpcji. Na wstępie zostaną zdefiniowane pojęcia *sharing economy*¹ oraz zrównoważonej konsumpcji.

Sharing economy to system ekonomiczny oparty na dzieleniu się nie w pełni wykorzystywanymi zasobami lub usługami, za darmo bądź za opłatą, bezpośrednio od osób fizycznych. Przewodnią ideę *sharing economy* stanowi właśnie to odblokowanie wartości niewykorzystanego produktu lub niedostatecznie wykorzystywanych aktywów. Celem jest uzyskanie korzyści, które mogą być zarówno finansowego, jak i niefinansowego rodzaju (Burgiel 2015). *Sharing economy* uważa się za przeciwieństwo tzw. ekonomii BAU (*Business-As-Usual Economy*) oznaczającej dotychczasową ekonomię, w której dominuje przywiązanie

¹ Pojęcie to jest tłumaczone na język polski jako „ekonomia dzielona”, „ekonomia współdzielenia się” czy „ekonomia kolaboratywna”, jednak z uwagi na brak jednolitego tłumaczenia w artykule zdecydowano pozostać przy oryginalnej, angielskojęzycznej nazwie tej koncepcji, tj. *sharing economy*.

do wzrostu (Schor i in. 2014). Według rankingu tygodnika TIME, *sharing economy* jest jedną z dziesięciu najbardziej wpływowych idei, które mogą zmienić świat².

Sednem *sharing economy* jest współpraca albo bezpośrednio albo przy użyciu Internetu (Botsman, Rogers 2010). Wspólna konsumpcja opiera się na następujących zasadach: wykorzystania nieużywanych zasobów, docenianiu tego, co wspólne (sens przynależności do wspólnoty), kształtowaniu zaufania. Jako, że *sharing economy* polega na nawiązywaniu więzi między nieznanymi, bardzo ważne i konieczne jest umieszczenie informacji o reputacji w profilach osób uczestniczących w wymianie. I tak, z jednej strony dostarczyciele dóbr i usług (strona podaźowa) powinni cieszyć się dobrą reputacją, być poważani i szanowani, a z drugiej odbiorcy (strona popytowa) powinni czerpać korzyści z dóbr i usług otrzymywanych w bardziej efektywny sposób.

Udanymi przykładami zastosowania *sharing economy* w Polsce są serwisy: Airbnb – umożliwiający wynajmowanie/udostępnianie miejsc noclegowych w prywatnych domach oraz BlaBlaCar – łączący kierowców dysponujących wolnymi miejscami z osobami poszukującymi transportu. Dobrymi przykładami na świecie są: Cohealo, JustPark, Skillshare, RelayRides, Landshar oraz wspomniany Airbnb.

Trzeba nadmienić, że obok *sharing economy* znawczyni zagadnienia R. Botsman wymienia wiele innych terminów, które często bywają stosowane zamiennie, chociaż w określonych przypadkach mogą istotnie różnić się znaczeniem. Warto te zjawiska pokrótce scharakteryzować (Botsman 2015).

Pierwszym z nich jest tzw. wspólna gospodarka (*collaborative economy*). Jest to system ekonomiczny zdecentralizowanych sieci i miejsc wymiany, który umożliwia spożytkowanie dotąd niewykorzystywanych zasobów przez łączenie potrzebujących z oferującymi pomoc. Jednocześnie nie korzysta się tu z pomocy tradycyjnych pośredników. Przykładem zastosowania w Polsce jest bank czasu – serwis umożliwiający wymianę usług, np. godzina gry na gitarze za godzinę nauki języka angielskiego (bez konieczności opłaty). Dobrymi przykładami na świecie są: Etsy, Kickstarter, Vandebron, LendingClub, Quirky, Transferwise, Taskrabbbit.

Drugim zjawiskiem jest tzw. wspólna konsumpcja (*collaborative consumption*) oznaczająca odradzanie się tradycyjnych zachowań rynkowych – wynajmu, pożyczania, wymiany, dzielenia się, targowania się, obdarowywania się, przy wykorzystaniu nowoczesnych technologii – Internetu czy aplikacji mobilnych. Przykładem zastosowania w Polsce jest Allegro – portal internetowy prowadzący serwis aukcji internetowych. W Polsce nieobecny jest jak na razie (choć to zapewne tylko kwestia czasu) Zipcar umożliwiający wypożyczanie samochodu na godziny, dzięki czemu płaci się tylko za jego faktyczne użytkowanie. Dobrymi przykładami na świecie są: Zopa, wspomniany Zipcar, Yerdle, Getable, ThredUp, Freecycle czy eBay.

Ostatnim trendem są platformy, które bezpośrednio dopasowują potrzeby klientów z dostawcami w celu natychmiastowego dostarczania towarów i usług i to one w istotny sposób

² <http://www.collaborativeconsumption.com/about/cia> [dostęp:10.09.2014].

różnią się od praktyk *sharing economy*. Platformy te zwane są usługami na żądanie (*on-demand services*). Ciekawy przykład stanowi tu Uber umożliwiający zamawianie usług transportu samochodowego przez kojarzenie pasażerów z kierowcami korzystającymi z aplikacji mobilnej Uber, DeskBeers – serwis dostarczający piwo pochodzące z małych lokalnych wytwórni (na razie w Wielkiej Brytanii) oraz Alfred – serwis dostarczający pomocnika, który wykona za nas obowiązki domowe (na razie w Stanach Zjednoczonych).

Także R. Belk w charakterystyce *sharing economy* wymienia dwa, sprzeczne pojęcia: *sharing* i *pseudo-sharing*. I tak dla przykładu, organizacja samopomocowa Majorna w Szwecji liczy 300 członków i 29 samochodów. Członkowie organizacji dbają o wspólnie posiadane dobra, wzajemnie się znają. Nie można tego, niestety, powiedzieć o członkach organizacji działającej wedle podobnych zasad, ale na znacznie szerszą skalę. Jest to Zipcar, który liczy setki tysięcy członków i samochodów. Tutaj już nie dostrzega się troski o wspólne dobro, członkowie tej organizacji nie spotykają się, panuje większa anonimowość, w związku z czym zdarzają się przypadki zawłaszczania dóbr pozostawionych przez osoby poprzednio korzystające z samochodu (Belk 2014a).

Poniżej wypunktowano szerokie spektrum zachowań, które obejmuje *sharing economy*. Są to:

- *sharing*, czyli dzielenie się,
- *bartering*, czyli handel wymienny,
- *lending*, czyli pożyczanie,
- *renting*, czyli wynajmowanie,
- *recycling*, czyli ponowne używanie,
- *doing yourself*, czyli wykonywanie czegoś samodzielnie,
- *open gardening*, czyli zwiedzanie prywatnych ogrodów - na stronie <http://www.ngs.org.uk/>, działającej głównie w Wielkiej Brytanii można znaleźć ogród, który chciałoby się zwiedzić, bądź udostępnić własny ogród do zwiedzania³,
- *voluntary help*, czyli wolontariat,
- *shareownership*, czyli współwłasność,
- *repairing*, czyli naprawianie,
- *common buying*, czyli wspólne kupowanie.

Według oficjalnej definicji zrównoważonej konsumpcji, oznacza ona „taki proces korzystania z dóbr i usług, który zaspokaja podstawowe potrzeby i przynosi lepszą jakość życia wraz z równoczesnym obniżaniem zużycia zasobów naturalnych, materiałów toksycznych oraz emisji odpadów i zanieczyszczeń w całym cyklu życia (produktu) tak, aby nie ograniczyć możliwości przyszłych pokoleń do zaspokojenia własnych potrzeb”⁴. Taka definicja została przyjęta już dość dawno temu, bo w 1994 roku podczas Sympozjum nt. zrównoważonej konsumpcji w Oslo. Choć w szerokim ujęciu w zrównoważonej konsumpcji wyróżnia się wiele różnych jej aspektów (Kielczewski 2008) w niniejszym artykule zrównoważona konsumpcja

³ W Wielkiej Brytanii większość ogrodów jest własnością prywatną i nie jest zwyczajowo udostępniana do zwiedzania, a dzięki *sharing economy* możliwe jest ich zwiedzanie za niewielką opłatą przekazywaną na cele charytatywne.

⁴ <http://www.iisd.ca/consume/oslo004.html#top> [dostęp: 21.10.2015].

rozumiana jest przede wszystkim jako trwała poprawa jakości życia. Jest to tak zwana zrównoważona jakość życia, w której wyróżnia się jakości typu „mieć”, „być” oraz „kochać” (Kryk 2013). Konsumpcja zrównoważona oznacza konsumpcję świadomą opartą na odpowiedzialności i wysokiej świadomości własnych potrzeb, co sprowadza się do podejmowania świadomych i odpowiedzialnych decyzji przez konsumenta. Zrównoważona konsumpcja to także użytkowanie alternatywnych, pochodzących z surowców odnawialnych, energooszczędnych urządzeń, czyli uwzględnienie „technologicznej” drogi rozwiązania problemów.

Jak ważna jest to problematyka pokazuje uwzględnienie tematyki zrównoważonej konsumpcji pośród 17 Celów Zrównoważonego Rozwoju na lata 2016-2030 jako Celu 12. – zapewnienie wzorców zrównoważonej konsumpcji i produkcji⁵.

Cel 12 ma być realizowany poprzez 11 celów szczegółowych dotyczących między innymi: efektywnego użytkowania zasobów naturalnych, ograniczania marnowania żywności, zapobiegania powstawaniu odpadów, polityki CSR (społecznej odpowiedzialności biznesu), oraz GPP (zielonych zamówień publicznych), zapewnienia wsparcia technologicznego dla krajów rozwijających się, zrównoważonej turystyki, wycofywania subsydiów dla paliw kopalnych oraz kształtowania świadomości społecznej w zakresie zrównoważonych stylów życia. Jak można przypuszczać, *sharing economy* powinna pozytywnie wpisywać się w postulaty związane z ograniczaniem marnowania żywności, zapobieganiem powstawaniu odpadów czy kształtowaniem świadomości w zakresie zrównoważonych stylów życia. Zbadanie tak zdefiniowanych hipotez wykracza poza ramy niniejszego artykułu. Badanie związków między *sharing economy* a zrównoważoną konsumpcją wciąż czeka na dalsze pogłębione badania i analizy. Jak na razie możemy stwierdzić, że jest to ważny trend, szczególnie w zakresie kształtowania składowych jakości życia, jednak rola, jaką *sharing economy* odgrywa w kształtowaniu zrównoważonej konsumpcji wciąż jest nieznana i tylko potencjalnie można określić ją jako znaczącą (Demailly, Novel 2014). Zastanawiać się można również nad sensem jednostkowych zmian (Csutora 2012), czyli tak zwanej ważności odpowiedzialności indywidualnej, gdyż w świetle zrównoważonej konsumpcji najbardziej pożądanymi są zmiany społeczne, obejmujące szeroki udział społeczeństwa (Jaros 2012). Takie zmiany może umożliwić właśnie *sharing economy*, która w szczególny sposób, dzięki nowoczesnym mediom, angażuje społeczeństwo w nowe formy współpracy.

***Sharing economy* w Polsce i na świecie**

Poniższe rozważania mają na celu dać przybliżony pogląd na występowanie *sharing economy* w Polsce i na świecie. Autorka prześledziła aktywność wybranych organizacji i platform internetowych działających w obszarze wspólnej konsumpcji.

W Polsce działa wiele platform wymiany. Do najpopularniejszych należą:

- *Bankczasu.org*, gdzie można znaleźć partnera na wesele, kolegów/koleżanki dla własnych dzieci, poszukać koleżanki-mamy na spacer z dziećmi, zaferować pomoc w opiece nad

⁵ <https://sustainabledevelopment.un.org/topics> [dostęp: 13.10.2015].

dziećmi w zamian za opiekę nad swoimi dziećmi, zaproponować i zarazem skorzystać z pomocy przy zakupach, znaleźć partnera do tańca, zaoferować naukę j. angielskiego w zamian za naukę języka francuskiego itp.; w Polsce działają: Łódzki Bank Czasu (www.lodzki.bankczasu.pl), Kielecki Bank Czasu (www.kielecki.bankczasu.pl), Katowicki Bank Czasu, Poznański Bank Czasu i Wrocławski Bank Czasu (www.bankczasu.eco.pl/wroclaw);

- *Thingo.pl*, *wymiennik.org* (społecznościowy system wymiany) – portal kreatywnej wymiany, platforma wymiany przedmiotów i usług;
- *Blablacar.pl*, *carpooling.pl*; to, jak już wspomniano, strony łączące podróżujących i ich współpasażerów, polegające na udostępnianiu przez właściciela wolnych miejsc w samochodzie, co pozwala zredukować koszty paliwa; usługi te są bardzo popularne zarówno w Europie, jak i w Stanach Zjednoczonych;
- *Veturilo.waw.pl*; warszawski rower publiczny;
- *Airbnb.pl*, *Wimdu.pl*; wynajem domów i mieszkań – to międzynarodowe platformy prowadzące strony również w polskich wersjach językowych; jak głosi reklama *Airbnb* jest „miejszem umożliwiającym wynajęcie wyjątkowych miejsc od lokalnych gospodarzy w 190 krajach”.

W Stanach Zjednoczonych duża popularność *sharing economy* wiąże się z obecnością większej różnorodności platform wymiany, wśród których wymienia się: *DogVacay* (zapewnienie opieki dla zwierzęcia), *SnapGoods* (zamiana sprzętu elektronicznego), *Spinlister* (wypożyczenie roweru, deski surfingowej, snowbordowej), *Zaarly* (wymienianie się przygotowaną żywnością), *Fon* (sieć dzielenia się łączem WiFi) i *TaskRabbit* (wymiana wykonywaną pracą).

W literaturze przedmiotu podkreślana jest korzystna rola *sharing economy* w promowaniu „pozytywnego” materializmu – przykładanie wagi i znaczenia do jakości nabywanych dóbr, pochodzenia, aromatu, rodzaju materiału, a następnie wydłużanie cyklu korzystania z produktu (Schor i in. 2014). Przykładami udanych inicjatyw *sharing economy* są zwłaszcza:

- CSA – *Community-supported agriculture*, czyli rolnictwo wspierane przez lokalną wspólnotę polegające na tym, że członkowie dołączają do lokalnej wspólnoty rolniczej i za ustaloną opłatę uzyskują dostęp do zbiorów gospodarstwa; w ramach CSA zorganizowana jest społeczność lokalna w regionie Aude w Langwedocji w południowo-zachodniej Francji żyjąca według zasad *self-provisioning*, lokalnego handlu, wymiany oraz podtrzymywania silnych społecznych więzi;
- *bank czasu* w Bostonie, czyli otwarta grupa ludzi oferująca sobie wzajemną pomoc i usługi, za które płaci się godzinami pomocy i umiejętności; w bostońskim banku czasu są to tzw. „dolary czasu” – w tej walucie, wszystkie czynności wykonywane przez ludzi warte są tyle samo, np. godzina nauki języka angielskiego równa się godzinie opieki nad dzieckiem; każda godzina pracy na rzecz innego jest zapisywana na konto uczestnika banku czasu, natomiast każda godzina przyjętej pomocy uszczupla stan konta; także w Polsce powstały w ostatnich latach banki czasu działające w większych miastach.

W celu zorientowania się, jak w Polsce funkcjonuje *sharing economy* zbadano jedną z platform wymiany, którą jest bank czasu (www.bankczasu.org). Mimo hasła reklamowa-

nego na pierwszej stronie serwisu: „Kasia dobrze zna niemiecki, więc Basia korzysta z jej pomocy i za darmo uczy się języka. Z drugiej strony, Kasia pobiera u Adama bezpłatne lekcje gry na gitarze. Wszyscy pomagają sobie wzajemnie”, po przejrzaniu zamieszczonych ofert, nie odniesiono wrażenia, że ten szczytny cel w rzeczywistości jest realizowany. Zdecydowaną większość ofert stanowią ogłoszenia towarzyskie, matrymonialne, a prym wiedzie oferowanie swojej „pomocy” jako partner/partnerka na wesele (1490 ofert), studniówkę (353 oferty) czy imprezę (138 ofert). Dla porównania, kategoria „języki obce” obejmuje 46 ofert, „pomoc domowa” – 3 oferty, „opieka” – 2 oferty. I choć w Regulaminie serwisu (<http://bankczasu.org/regulamin.html>, punkt IV) zamieszczono następujący zapis: „Ogłoszenia w serwisie Bankczasu.org nie wiążą się w żaden sposób z przepływami finansowymi”, to treści ogłoszeń nie wskazują, żeby w praktyce świadczenia te odbywały się tylko i wyłącznie na zasadzie wzajemnej pomocy.

Prześledzono również działalność Katowickiego Banku Czasu. Został on założony w grudniu 2007 roku, a w kwietniu następnego roku został objęty honorowym patronatem Prezydenta Miasta Katowice. W latach 2008-2012 Katowicki Bank Czasu był prowadzony przez Stowarzyszenie Promocji Kobiet Aktywnych SPINKA. Od 2012 roku Bank Czasu przejęło Regionalne Centrum Wolontariatu w Katowicach. Z informacji uzyskanych drogą telefoniczną (bank nie posiada strony www) wynika, że w ramach jego działalności odbywają się raz w miesiącu spotkania, na które przychodzi kilkanaście osób (głównie seniorzy), oferujących sobie wzajemnie usługi.

Największym bankiem czasu w Polsce jest Poznański Bank Czasu, który istnieje od 2006 roku. Aktualnie zrzesza około 180 osób w różnym wieku – od 18 do ponad 80 lat (informacja podana na stronie tego banku czasu⁶). Działalność banków czasu jest zatem w Polsce znikoma. Większą popularnością w Polsce cieszy się platforma oferująca wspólne przejazdy Blablacar.pl, jednak w tym systemie obowiązuje opłata za przejazd.

***Sharing economy* a zrównoważona konsumpcja**

W świetle rosnącej popularności *sharing economy*, najważniejsza jest odpowiedź na pytanie: czy rzeczywiście promuje ona wzorce zrównoważonej konsumpcji? Jako, że jest to nowy trend, nie przeprowadzono jeszcze wyczerpujących badań odnośnie do wpływu *sharing economy* na środowisko. Jak stwierdza J. Schor, mimo szeroko rozpowszechnionego przekonania o dobroczynnym wpływie *sharing economy* na środowisko, w rzeczywistości brak jest dowodów na ten temat. Wyjątek stanowi studium poświęcone wspólnemu użytkowaniu samochodów (*carsharing*). Zauważono w nim, że redukcja gazów cieplarnianych została osiągnięta dzięki znacznemu ograniczeniu przejazdów przez małą liczbę gospodarstw domowych, podczas gdy dla większości gospodarstw wspólne użytkowanie samochodów, dzięki ułatwionemu dostępowi do nich, oznaczało zwiększenie emisji (Martin, Shaheen 2010, cyt. za: Schor 2014).

⁶ <http://lepszywiat.org.pl/projekty/bank-czasu/> [dostęp: 26.01.2015].

To, co obserwujemy, wydaje się wspierać zrównoważoną konsumpcję: ludzie nabywają produkty używane zamiast nowych, zatrzymują się w prywatnym domu raczej niż w hotelu. Jednak, jak pisze J. Schor, aby rzetelnie i w pełni oszacować całkowite oddziaływania *sharing economy* na środowisko konieczne jest uwzględnienie tzw. „efektów falowania” (*ripple effects*). Te efekty obejmują zachowanie osoby sprzedającej bądź wynajmującej w postaci analizy sposobu wydatkowania zarobionych w ten sposób pieniędzy. Osoba taka może wydatkować pieniądze na kupno produktów posiadających wysoce negatywny wpływ na środowisko. Obecność rynków towarów używanych może zachęcać ludzi do kupowania nowych rzeczy, które później będą mogli odsprzedać. Podróżowanie może stać się tańsze, w związku z czym ludzie będą więcej podróżować (np. dzięki platformie *Airbnb*). Odkryto również, że tanie przejazdy samochodowe odciągają ludzi od wykorzystania transportu publicznego. Oznacza to, że „platformy wymiany skutkują większymi emisjami dwutlenku węgla, ponieważ ich usługi zwiększają zużycie energii. Nie można osiągnąć obu celów, tj. stworzyć nową działalność gospodarczą i jednocześnie obniżyć emisję, gdyż te dwa cele są ściśle powiązane” (Schor 2014).

W celu pełnego wykorzystania potencjału, który drzemie w idei dzielenia się, konieczne jest połączenie tych spontanicznych praktyk społecznych z programami zrównoważonego rozwoju miast, gmin itp., czyli zintegrowanie i osadzenie tych praktyk w porządku polityczno-prawnym (Timmer, Cooper 2015).

R. Belk w swoim sugestywnie napisanym artykule: *Jesteś tym, do czego masz dostęp: dzielenie się i wspólna konsumpcja online* (*You are what you can access: Sharing and collaborative consumption online*) (Belk 2014b) argumentuje, że teoria głosząca, że człowiek jest tym, co posiada (Belk 1988), dzięki Internetowi traci obecnie na wartości. Przy pomocy Internetu możliwa jest ekspresja osobowości na wiele sposobów bez konieczności posiadania na własność. R. Belk dochodzi do konkluzji, że w efekcie rodzi się nowa mądrość – *Jesteś tym, czym się dzielisz* – oznaczająca wchodzenie w erę postwłasnościowej gospodarki. Należy podkreślić, że te przejawy mogą być, z punktu widzenia wdrażania zrównoważonej konsumpcji, korzystne. „Dostęp do dóbr bez potrzeby posiadania ich na własność” (Belk 2014b) jest również korzystny jako rozwijanie tego aspektu zrównoważonej konsumpcji, który dotyczy kształtowania świadomej, odpowiedzialnej konsumpcji.

Wspólna własność jest również (Lamberton, Rose 2012) podstawą kształtowania komercyjnych systemów współwłasności takich jak przykładowo „bibliotek z narzędziami” (*tool library*: <http://www.borrowtools.org>) umożliwiających bezpłatne wypożyczenie narzędzi, czy banków żywności, pozwalających na przekazanie pomocy żywnościowej (<http://www.bankiz> <http://ywnosci.pl/>). Takie systemy współwłasności należy również ocenić pozytywnie, gdyż pozwalają na pełniejsze wykorzystanie zasobów.

Podsumowanie

Zdaniem autorki, trudno jednoznacznie określić, w jakim stopniu *sharing economy* jest przejawem zrównoważonej konsumpcji. Na pewno umożliwi w pewnym zakresie odmate-

rializowanie sektora konsumpcji i w większym stopniu promowanie usług, jednak obecnie brakuje badań, które pozwoliłyby odpowiedzieć na pytanie, jaki jest ostateczny wpływ tego typu praktyk na środowisko. Niepokojącym zjawiskiem jest fakt, że *sharing economy* dotyczy w pewnej mierze kształtowania „mięśni konsumenta”. „*To tak jakbyśmy posiadali dwa rodzaje mięśni – mięśnie konsumenta i mięśnie obywatela*” – pisze A. Leonard – „Mięśnie konsumenta są rozwinięte, silne – tak silne, że w pierwszym rządzie postrzegamy siebie jako konsumentów, konsumpcja stała się powodem do istnienia. Wmówiono nam, że jesteśmy pokoleniem konsumentów. Nie sprzeciwiamy się kiedy w mediach zamiennie są używane pojęcia „konsument” oraz „osoba”. Nasze obywatelskie mięśnie są natomiast sflaczałe. Nie ma żadnej poważniejszej kampanii społecznej, która angażowałaby ludzi, wprost przeciwnie – wmawia się nam co jeszcze możemy kupić, aby ocalić planetę” (Leonard 2012).

Obecnie kluczowe wydaje się być zintegrowanie spontanicznie i oddolnie rodzących się praktyk *sharing economy* z działalnością lokalnych samorządów. Przez osadzenie tych praktyk w ramach lokalnych programów zrównoważonego rozwoju i zrównoważonej konsumpcji bardziej prawdopodobne będzie, że ruch *sharing economy* osiągnie stawiane sobie cele, tj. ograniczenie nadmiernej konsumpcji, wzmacniania solidarności i więzi społecznych oraz bardziej sprawiedliwej dystrybucji dochodów (Timmer, Cooper 2015).

Jest to o tyle pilny problem, że główne pytanie, które zadają sobie obecnie badacze zajmujący się zrównoważoną konsumpcją brzmi: jak dokonać wyjścia poza ramy społeczeństwa konsumpcyjnego? Próbie odpowiedzi na to pytanie poświęcono konferencję SCORAI – międzynarodowej Inicjatywy na rzecz badań i działań w zakresie zrównoważonej konsumpcji (Sustainable Consumption Research and Action Initiative), (czerwiec 2016 roku). Temat ten wskazuje na najpilniejszy problem do rozwiązania w obszarze zrównoważonej konsumpcji – opracowania strategii przejścia od społeczeństwa konsumpcyjnego do społeczeństwa zrównoważonego, społeczeństwa, którego gospodarka i kultura nie są w głównej mierze oparte na masowej konsumpcji. Nie trzeba dodawać, że dość duże nadzieje wiąże się z rozwojem rozmaitych form *sharing economy*.

Bibliografia

- Belk R. (1988), *Possessions and the Extended Self*, “The Journal of Consumer Research”, Vol. 15, Iss. 2.
- Belk R. (2014a), *Sharing Versus Pseudo-Sharing in Web 2.0*, “Anthropologist”, No.18(1).
- Belk R. (2014b), *You are what you can access: Sharing and collaborative consumption online*, “Journal of Business Research”, No. 67.
- Botsman R. (2015), *Defining The Sharing Economy: What is Collaborative Consumption – And What Isn't?*, <http://www.fastcoexist.com/3046119/defining-the-sharing-economy-what-is-collaborative-consumption-and-what-isnt> [dostęp: 20.10.2015].
- Botsman R., Rogers R. (2010), *What's Mine is Yours. The rise of collaborative consumption*, Harper Collins Publishers, New York.

- Burgiel A. (2015), *Wspólna konsumpcja jako alternatywny model spożycia i jej przejawy w zachowaniach konsumentów*, (w:) Kieźel E., Smyczek S. (red.) *Zachowania konsumentów. Procesy unowocześniania konsumpcji*, Wolters Kluwer Polska, Warszawa.
- Csutora M. (2012), *One More Awareness Gap? The Behaviour-Impact Gap Problem*, "Journal of Consumer Policy", No. 35.
- Demaiily D., Novel A.-S. (2014), *The sharing economy: make it sustainable*, Studies N°03/14, IDDRI, Paris.
- Jaros B. (2012), *Zrównoważona konsumpcja w świetle wyzwań XXI wieku*, „Handel Wewnętrzny”, lipiec-sierpień, tom 2.
- Kielczewski D. (2008), *Konsumpcja a perspektywy zrównoważonego rozwoju*, Wydawnictwo Uniwersytetu w Białymstoku, Białystok.
- Kryk B. (2013), *Zrównoważona jakość życia a zrównoważona konsumpcja i zachowania ekologiczne polskich konsumentów*, „Handel Wewnętrzny”, nr 6.
- Lamberton C.P., Randall L.R. (2012), *When is Ours Better Than Mine? A Framework for Understanding and Altering Participation in Commercial Sharing Systems*, "Journal of Marketing", Vol. 76.
- Leonard A. (2012) *The story of change*, <http://www.storyofstuff.org/2012/07/17/the-story-of-change/> [dostęp: 23.10.2015].
- Schor J.B. (2014), *Debating the Sharing Economy*, <http://www.greattransition.org/publication/debating-the-sharing-economy> [dostęp: 04.11.2015].
- Schor J.B., Craig J., Thompson E. (2014), *Sustainable Lifestyles and the Quest for Plenitude. Case Studies of the New Economy*, Yale University Press, Yale.
- Timmer V., Cooper R. (2015), *Local Governments and the Sharing Economy*, <http://www.localgovsharingecon.com> [dostęp: 05.12.2015].

Sharing Economy as an Important Trend in the Area of Sustainable Consumption

Summary

An aim of considerations is to bring closer the problems of sharing consumption as the consumption model which, to a great extent, oppose the traditional consumption model based on ownership. The essence of sharing economy is cooperation, direct or with the use of the Internet. The sharing economy comprises such behaviours as goods sharing, exchanging, lending/borrowing, hiring, reusing, volunteer services, mending, and joint buying. At present, it is difficult to explicitly determine to what degree the sharing economy is a symptom of sustainable consumption. It certainly enables, to some extent, to dematerialise the consumption sector and to promote, to a greater degree, services; however, there still is lacking research that would answer what is the ultimate impact of this type of practices on the environment. At the same time, it must be emphasised that the sharing economy has a beneficial effect on retention of modern social relations and formation of mutual confidence. The article is of the nature of literature review.

Key words: sharing economy, joint consumption, sustainable consumption.

JEL codes: D10, E21

***Sharing economy* как важный тренд в области устойчивого потребления**

Резюме

Цель рассуждений – приблизить проблематику совместного потребления как модели потребления, которая в большой мере противопоставляется традиционной модели потребления, основанной на собственности. Суть *sharing economy* представляет сотрудничество, прямое или с использованием интернета. *Sharing economy* охватывает собой такие виды поведения, как разделение, обмен товарами, прокат, аренда, вторичное пользование, волонтиariat, ремонт и совместная покупка. Сейчас трудно однозначно определить, в какой степени *sharing economy* – проявление устойчивого потребления. Наверное благодаря этому возможны в некоторой степени дематериализация сектора потребления и в большей степени поощрение услуг, однако в дальнейшем не хватает исследований, которые бы позволили ответить, каково окончательное влияние такого рода практик на среду. Заодно следует подчеркнуть, что *sharing economy* благоприятно влияет на поддержание современных общественных отношений и формирование взаимодоверия. Статья имеет характер обзора литературы.

Ключевые слова: долевая экономика, совместное потребление, устойчивое потребление.

Коды JEL: D10, E21

Artykuł nadesłany do redakcji w styczniu 2016 roku

© All rights reserved

Afiliacja:

dr Barbara Jaros

Instytut Ekologii Terenów Uprzemysłowionych

ul. Kossutha 6

40-844 Katowice

tel.: 32 254 60 31, wew. 140

e-mail: bjaros@ietu.katowice.pl